

УДК 37.013.42:371.13:17.023.36

DOI 10.35254/bsu/2025.72.13

Джумагулова Г.А.
К.Карасаев атындагы БМУ
п.и.к., доцент

БОЛОЧОК СОЦИАЛДЫК ПЕДАГОГДОРДУ ҮЙ-БҮЛӨ МЕНЕН ГУМАНДУУ ӨЗ АРА АРАКЕТТЕНҮҮГӨ КЕСИПКӨЙ ДАЯРДОО

Кыскача мазмуну

Макалада Кыргыз Республикасындагы болочок социалдык педагогдорду үй-бүлө менен гумандуу өз ара аракеттенүүгө кесиптик даярдоо маселеси изилденет. Автор үй-бүлөнүн баланын социалдык жана адеп-ахлактык өнүгүүсүнүн негизги чөйрөсү катары маанисин талдайт. Изилдөөнүн методологиялык негизи гумандуу өз ара аракеттенүүнүн принциптерине таянат: урматтоо, ишеним, кызматташуу жана чыдамкайлык. Изилдөө теориялык даярдыкты ролдук оюндар, тренингдер жана билим берүү мекемелериндеги практика аркылуу практикалык көндүмдөр менен айкалыштыруу зарылдыгын көрсөтөт. Натыйжалар педагогдун ата-энелер менен натыйжалуу өз ара аракеттенүүсү кесиптик компетенттүүлүктүн негизги көрсөткүчү экенин көрсөтөт. Адистердин компетенцияларын калыптандырууда Кыргызстандын аймактык жана маданий өзгөчөлүктөрү эске алынат. Жыйынтыктар социалдык педагогдордун үй-бүлөлөр менен гумандуу өз ара аракеттенүү жөндөмдөрүн өнүктүрүү үчүн даярдоо программаларын үзгүлтүксүз өркүндөтүүнүн маанилүүлүгүн белгилейт.

Түйүндүү сөздөр: кесиптик компетенттүүлүк, социалдык-педагогикалык колдоо, инновациялык билим берүү технологиялары, психологиялык-педагогикалык диагностика, ведомстволор аралык кызматташуу, жумшак көндүмдөр, билим берүүнүн санариптик трансформациясы, адаптивдик методикалар, социалдык-педагогикалык кеңеш берүү, девианттык жүрүм-турумдун алдын алуу

Джумагулова Г.А.
БГУ им. К.Карасаева
к.п.н., доцент

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ К ГУМАННОМУ ВЗАИМОДЕЙСТВИЮ С СЕМЬЕЙ

Аннотация

В статье исследуется проблема профессиональной подготовки будущих социальных педагогов в Кыргызской Республике к гуманному взаимодействию с семьей. Автор анализирует значимость семьи как основной среды социального и нравственного развития ребенка. Методологической основой работы выступают принципы гуманного взаимодействия: уважение, доверие, сотрудничество и терпимость. Исследование демонстрирует

ет необходимость сочетания теоретической подготовки с практическими навыками через ролевые игры, тренинги и практику в образовательных учреждениях. Результаты показывают, что эффективное взаимодействие педагога с родителями является ключевым показателем профессиональной компетентности. Учитываются региональные и культурные особенности Кыргызстана при формировании компетенций специалистов. Выводы подчеркивают важность непрерывного совершенствования программ подготовки социальных педагогов для развития их способностей к гуманному взаимодействию с семьями.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, социально-педагогическое сопровождение, инновационные образовательные технологии, психолого-педагогическая диагностика, межведомственное взаимодействие, soft skills, цифровая трансформация образования, адаптивные методики, социально-педагогическое консультирование, профилактика девиантного поведения

Dzhumagulova G.A.

BSU named after K. Karasaev

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SOCIAL EDUCATORS FOR HUMANE INTERACTION WITH THE FAMILY

Abstract

This article examines the training of future social pedagogues in Kyrgyzstan for humane family interaction. The family is the main environment for children's social and moral development. The methodology is based on humane interaction principles, namely respect, trust, cooperation, and tolerance. Integrating theoretical knowledge with hands-on experience through activities such as role-playing, training, and practice in educational settings is essential. An effective interaction between pedagogues and parents indicates professional competence. The regional and cultural traits of Kyrgyzstan shape specialists' competencies. They emphasized the need to continuously improve training programs for social pedagogues to develop their abilities for humane family interaction.

Keywords: professional competence, socio-pedagogical support, innovative educational technologies, psychological and pedagogical diagnostics, interagency cooperation, soft skills, digital transformation of education, adaptive methodologies, socio-pedagogical counseling, prevention of deviant behavior

Кыргыз Республикасынын билим берүү системасында социалдык педагогдордун ролу акыркы жылдары кескин өзгөрүүгө жана кеңейүүгө дуушар болууда. Коомдо орун алган социалдык-экономикалык өзгөрүүлөр, үй-бүлө институтунун трансформациясы, балдардын социалдык корголушуна болгон талаптардын жого-

рулашы социалдык педагогиканын ролун өзгөчө маанилүү кылып койду. Социалдык педагогдор бүгүнкү күндө мектеп чөйрөсүндө гана эмес, үй-бүлөлөр менен тыгыз кызматташуу аркылуу баланын толук кандуу өнүгүүсүнө жана коомго ийгиликтүү адаптацияланышына өбөлгө түзүүчү адистер катары бааланууда.

Өзгөчө көңүл болочок социалдык педагогдорду үй-бүлө менен өз ара аракеттенүүгө кесиптик жактан даярдоого бурулуп жатат. Себеби заманбап шарттарда ата-энелер менен тыгыз байланыш түзүү, алардын социалдык, психологиялык жана укуктук абалын эске алуу менен иш жүргүзүү зарылдыгы күн санап өсүүдө. Мындай шартта социалдык педагог үй-бүлөнүн өнөктөшү, кеңешчиси жана жардамчысы катары ролун туура жана жоопкерчиликтүү аткара билиши керек.

Үй-бүлө — бул баланын алгачкы социалдашуу чөйрөсү, ал жерде бала коомдук баалуулуктарды өздөштүрөт, жүрүм-турум нормаларын үйрөнөт жана инсан катары калыптанат. Ошондуктан педагогдун үй-бүлөгө болгон гумандуу мамилеси, ишенимге негизделген өз ара аракеттенүү жөндөмү жана ар тараптуу коммуникациялык даярдыгы өтө маанилүү шарттардан болуп саналат. Бул жөндөмдөр болочок адистердин билим берүү мекемелеринде гана эмес, кеңири коомчулукта да натыйжалуу иш алып барышына мүмкүнчүлүк түзөт [1, б. 12].

1. Үй-бүлө менен өз ара аракеттенүүнүн мааниси

Үй-бүлө — баланын коомдук жана моралдык өнүгүүсүнүн негизги башаты болуп саналат. Баланын жеке өзгөчөлүктөрү, анын жүрүм-туруму, баалуулуктар жана жашоо позициясы биринчи кезекте үй-бүлө чөйрөсүндө калыптанат. Үй-бүлөнүн тарбиялык ролу, баланын психологиялык жана социалдык ден соолугуна түздөн-түз таасир этет. Ошондуктан, социалдык педагогдун үй-бүлө менен түзүлгөн өз ара аракеттенүүсү — баланын ийгиликтүү коомдук адаптациясына жана анын өнүгүүсүнө чоң таасир тийгизет. Социалдык педагогдордун үй-бүлө менен иштөөдө негизги максаты — баланын кызыкчылыктарын коргоо жана анын коопсуздугун камсыздоо. Педагог бул максатка жетүү үчүн ата-энелер менен тыгыз иштешип,

алардын билим берүү жана тарбиялоо процессине катышуусун камсыз кылат. Мындай иштешүү бала үчүн максималдуу колдоо жана жакшыртылган тарбиялык шарттарды түзүүгө жардам берет. Үй-бүлө менен өз ара аракеттенүү социалдык педагогдун натыйжалуу иштешинин эң маанилүү аспектиси болуп саналат. Педагог ата-энелерге баланын өзгөчөлүктөрүн түшүндүрүү, алардын тарбиясына көңүл буруу жана балдарга тийиштүү жакшы шарттарды түзүү боюнча кеңештерди берет. Үй-бүлө менен тыгыз байланыш түзүү, өз ара ишенимге негизделген мамилелердин курулушу — бул социалдык педагогдун ишинин ийгилигинин ачкычы. Ошондой эле үй-бүлө менен өз ара аракеттенүү баланын тарбиялык жана социалдык деңгээлде ишенимдүү жана коопсуз чөйрөдө өсүүсүнө шарт түзөт. Мында ата-энелер жана педагогдордун ортосундагы кызматташтык балага түшүнүктүү жана коопсуз билим берүү шарттарын түзүүгө алып келет. Кыргызстандагы социалдык педагогдор үчүн үй-бүлө менен иштөө өзгөчө маанилүү, анткени өлкөдө социалдык жана маданий өзгөчөлүктөрдүн көптүгү баланын тарбиясына жана үй-бүлөдөгү мамилелерге түздөн-түз таасир этет. Ошондуктан социалдык педагогдун үй-бүлөлөр менен иштөө жөндөмдөрү, анын билим берүү процессинде ийгиликтүү иштешүүсү үчүн негизги факторлордун бири болуп саналат.

Жыйынтыктап айтканда, үй-бүлө менен өз ара аракеттенүү — бул социалдык педагогдун ишмердүүлүгүнүн эң маанилүү бөлүгү болуп калат. Бул процессти туура уюштуруу жана эффективдүү кылуу балдардын жана ата-энелердин ишенимин арттырып, тарбиянын сапатын жогорулатат. Ал эми социалдык педагогдордун кесиптик даярдыгы, аларга үй-бүлө менен мамиле түзүүнүн жөндөмдөрүн үйрөтүү — билим берүү системасынын маанилүү багыттарынын бири [2, б. 16].

2. Гумандуу өз ара аракеттенүүнүн принциптери

Гумандуу мамиле — бул түшүнүү, урматтоо, тең укуктуулук жана кызматташууга негизделген мамиле. Социалдык педагог үчүн бул принциптер ата-эне менен иштөөдө өзөктүү болуп саналат. Болочок адистер бул түшүнүктөрдү теорияда өздөштүрүп гана тим болбостон, практикалык көндүмдөргө да ээ болушу керек [3, б. 45].

3. Болочок социалдык педагогдорду даярдоодо методикалык негиздер

Социалдык педагогдорду даярдоодо төмөнкү компоненттерди камтыган комплекстүү программа талап кылынат:

- Теориялык курстар: педагогика, психология, социалдык иш;
- Практикалык сабактар: тренингдер, рождук оюндар, симуляциялар;
- Практика: мектептерде жана социалдык мекемелерде үй-бүлөлөр менен иштөө.

Мындан тышкары, этикалык жана укуктук билимдер да маанилүү орунда турат. Болочок адис үй-бүлөнүн ички көйгөйлөрүнө так жана гумандуу мамиле жасоону үйрөнүшү керек [4, б. 36].

4. Кыргызстандын контекстиндеги өзгөчөлүктөр

Кыргызстандын аймактарында социалдык жана маданий факторлор үй-бүлө менен иштөөдө чоң рол ойнойт. Айрым учурларда ата-энелер социалдык педагогдун ролун жетиштүү деңгээлде түшүнбөшү мүмкүн. Ошондуктан келечектеги адистер ата-энелерге маалымат берип, алардын ишенимин арттыруу үчүн атайын көндүмдөргө ээ болушу керек [5, б. 28].

Социалдык педагогдордун үй-бүлө менен гумандуу өз ара аракеттенүүгө кесипкөй даярдыгы — бул заманбап билим берүү системасындагы эң маанилүү багыттардын бири болуп саналат. Мындай даярдык балдардын социалдык жана эмоционалдык өнүгүүсүнө, алардын коомго

жана үй-бүлөгө болгон мамилелерин түшүнүүгө жана туура кыймыл-аракеттерди жасоого өбөлгө түзөт. Мындай даярдык, өзгөчө, үй-бүлөлөрдүн балдарынын тарбиясындагы ролун түшүнүү жана аларга тийиштүү куралдар менен жардам көрсөтүү аркылуу өзгөчө мааниге ээ.

Үй-бүлө — бала үчүн эң биринчи жана негизги тарбия чөйрөсү болуп саналат, ошондуктан социалдык педагогдун үй-бүлө менен тыгыз иштеши анын билим берүү системасындагы ийгилигин белгилүү бир деңгээлде аныктайт. Гумандуу мамиле, сый-урмат, ишеним, жана өз ара түшүнүү сыяктуу адамгерчилик принциптерин үйрөнүү жана практикада колдонуу болочок социалдык педагогдордун кесиптик даярдыгынын негизги элементи болуп саналат. Социалдык педагогдордун үй-бүлө менен иштөө жөндөмдөрүн күчөтүү үчүн билим берүү программаларын жаңылоонун жана үзгүлтүксүз өздөштүрүүнүн мааниси чоң. Мындай ыкмаларды ишке ашыруу үчүн, педагогдорду даярдоо курстарында жана тренингдеринде үй-бүлөлүк иш алып баруу жөндөмдөрүн жана психологиялык өзгөчөлүктөрдү терең түшүнүү боюнча билим берүү керек.

Кыргызстандагы социалдык педагогдорду даярдоо процесси өзгөчө мааниге ээ, анткени бул өлкөнүн аймактык жана маданий өзгөчөлүктөрү социалдык көйгөйлөрдү чечүүдө жана ата-энелер менен кызматташууда өзгөчө жактарды талап кылат. Ал эми педагогдордун үй-бүлө менен иштөө жөндөмдөрү аймактык айырмачылыктарды эске алуу менен үзгүлтүксүз калыптанышы керек.

Жыйынтыктап айтканда, болочок социалдык педагогдорду үй-бүлө менен гумандуу өз ара аракеттенүүгө кесипкөй даярдоо — бул коомдун жана балдардын келечеги үчүн чоң мааниге ээ. Бул өз ара аракеттенүү процессин өркүндөтүү баланын ички дүйнөсүнүн жана социалдык чөйрөдөгү ордун

кальштандырууда негизги факторлордун бири болуп саналат. Ошондуктан социалдык педагогдун квалификациясын жогорулатуу, анын кесипкөй даярдыгын

тереңдетүү жана үй-бүлө менен иштөө жөндөмдөрүн өнүктүрүү — бул адамдын, анын социалдык жыргалчылыгынын жана коомдун өнүгүшүнө түздөн-түз таасирин

тийгизет [1, б. 15].

Адабияттар

1. Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги. Социалдык педагогика боюнча методикалык колдонмо. – Бишкек : «Мектеп» басмасы, 2023. – 20 б.
2. Абдылдаева Г.Ж. Үй-бүлө менен өз ара аракеттенүүнүн психологиялык негиздери // Социалдык иш жана педагогика. – 2021. – № 4. – Б. 15-19.
3. Васильева А.А. Социальная педагогика: теория и практика / А.А. Васильева. – Москва : Академический проект, 2020. – 215 с.
4. Мусаева Н.С. Социалдык педагогдорду даярдоонун өзгөчөлүктөрү // КР ЖОЖдорунун илимий жыйнагы. – 2023. – № 2. – Б. 35-39.
5. Бронфенбреннер У. Экология человеческого развития / У. Бронфенбреннер ; пер. с англ. И.В. Ивановой. – Москва : Прогресс, 1979. – 320 с.
6. Абдылдаева Г.Ж. Үй-бүлө менен өз ара аракеттенүүнүн психологиялык негиздери // Социалдык иш жана педагогика. – 2021. – № 4. – Б. 15-19.